

neserati se sprejemajo in velja
tristopna vrata:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo
(administracija) in ekspedicija na
širnem trgu h. št. 16.

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo v Hilkerjevi ulici
št. 6.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

O volitvah še nekaj.

V zadnjem listu smo poročali, da se na Koroškem volitve za Slovence niso ugodno izvršile, ker so zgubili edinega poslanca, ki so ga dozdaj še imeli, profesorja Einspielerja, znanega po marsikaki krepki besedi govorjeni za slovenske svoje volilce. Glas njegov je bil sicer glas upijočega v puščavi med nemško in nemčurško gospodo, a vendar se je v zboru govorilo o Slovencih. Zdaj pa bo deželni zbor koroški zboroval čisto brez slovenskih poslancev. To sicer ni posebna nesreča, ali po pravici tudi ni, da je tretjina prebivalcev v zboru brez zastopnika. Tudi narod slovenski zavoljo tega ne bo še poginil; žalosten je pa izid volitve v velikovškem okraju, ki je skoro čisto slovenski, vendar-le, ker se kaže, da se je tudi slovenskih Korošcev prišla tista politična popustljivost, in nemarnost, ktera znači njihove rojake nemške narodnosti z izrekom: „wer mer glei losse“ (bomo raje vse pri miru pustili).

Morda bi pa slovenski narod po Koroškem ne bil tako popustljiv in mrzel v političnih zadevah, če bi mu ne manjkalo voditeljev. Ravno teh pa je pogrešati, ni jih dosti, da bi budili ljudstvo, to priča tudi neljuba prikazen, da je več narodnih društev polagoma zaspalo. Se ve, da to ni mera za narodno zavest ljudstva, ker nam je dobro znano, da se zlasti ob južni meji proti Kranjskemu priprosti kmetje, roko-delnici in obrtniki živahno brigajo za narodno stvar; to se vsaj dá soditi po primerno velikem številu slovenskih časnikov, ki dohajajo v te kraje in ktere ljudje hlastno prebirajo.

Čitalnice in bralna društva, čeravno jih ni več toliko, kolikor jih je bilo, so vendar zasijala dobro zrno, ki zdaj kali v priprostem narodu. Kedar bo omika in narodna zavest povsod na vsi stopinji, kakor je zdaj še, in kedar se bo duhovenstvo nekobito bolj poprijelo tudi svoje politične dolžnosti, bodo tam lahko prodrli slovenski kandidati. Sploh pa utegnejo dogodbe na jugu vsi to reč naglo obrniti na bolje za vse Slovence, tedaj tudi za Slovence v Avstriji.

Poročila iz Štajarskega, oziroma iz slovenskih volilnih okrajev, so po večem vesela. Kaj bo v okraju slovenjegraškem, pač še ne vemo dobro, ker je veliko glasov za gosp. dr. Šuca, veliko pa tudi za g. Schmitta. Ker dozdaj tretjega kandidata še ni, bo zmagal eden izmed nju. Kar se tiče nas, bi vsakako želeli, da bi bil voljen g. dr. Šuc, ki ni le vseskozi pošten in delaven mož, ampak tudi iskren narodnjak, s katerim se toraj g. Schmitt ne more primerjati.

Več nevarnosti je — kakor se nam poroča — v mariborskem volilnem okraju za narodna kandidata, dosedanjega poslanca dr. Radeja in posestnika Flucherja. Tam dela firma Seidl & Seeder s parno močjo, ves uradni aparat je mobiliziran, agitira se noč in dan z vsemi sredstvi zoper narodnjake. Vendar se je nadjati, da so volilci tega okraja že toliko samostojni in imajo toliko zdrave pameti, da se ne bodo odločili za Brandstetterjevega prijatelja Seidla in uradnika Seederja. Menda so že minuli časi, ko je pred „gospodi“, zlasti če so bili okrajni glavarji, vse na kolena padalo. Uradnik, če bi postal poslanec, mora služi žiti dvema gospodoma: vladi, t. j. svojim

predstojnikom, in volilcem, t. j. podložnikom svojih predstojnikov. Dvema gospodoma se pa ne dá streči, posebno če sta v takih razmerah med sabo, kakor vlada in ljudstvo. Če toraj volilci mariborskega okraja vse to premislijo, ne bo jim težko odločiti se za gori imenovana narodna kandidata, ki imata srce za nje.

Po drugih okrajih slovenskih vse dobro kaže. Pač tudi tam nemčurji in birokrati hudó agitirajo, a narod je že dovolj prebrisan in vtrjen, da se ne bo dal na limance vjeti.

Zato se nadjamo, da bo 12. september dan slave za vse slovenske okraje štajarske.

O mestih ne govorimo, ker tam je treba še velike plohe, predno bo zadušena protinardna nemčurska in renegatska luljka.

Volitve na Koroškem in v dolnji Avstriji.

Koroška in dolnja Avstrija ste dve deželi, kjer je ustavoverstvo doma; zato so menda ti dve deželi pri volitvah naprej poslali, da bi drugim „dober izgled“ dajali. Na Koroškem sicer so zmagali; tam je dosti plavšev in fužin, liberalni fabrikantje imajo mnogo upliva po celi deželi; slovenski kmet je tam v politiki čisto neizurjen, nemški kmet pa se nikjer dosti ne briga za politične stvari.

Na dolnjem Avstrijskem pa ustavoverci, naši nasprotniki, nikakor nimajo vzroka, z volitvami zadovoljni biti. Ljudstvo vidi, da mora vkljub liberalnim frazam vedno več davkov plačevati, na kmečke želje se pa ne ozira, ker ustavoverni poslanci zatajujejo radi ljudske

O inkviziciji.

(Po Hefelu pr. P. Chrysógon M.)

Velikrat se zgodi, da ima ena in ista beseda dva sicer slična pomena, pa vendar dve prav neslični stvari poznamenuje; takrat se je vselej bati, da podobnost izraza pokrije podobnost stvari, da si je stvar sama na sebi jako različna. Taka se je godila besedi „inkvizicija“. Ta beseda je najprvo pomenila cerkveno preiskovanje, presojevanje, pozneje pa se je tako imenovala neka državna naprava, neka državna preiskovalna sodnija, ktero so pa drugovrstni in pristranski pisatelji sploh tako grozno opisali, da je „inkvizicija“ postala strah učene in neučene Evrope.

Inkvizicija v pravem pomenu je v cerkvi zmerom obstajala, je še in bode, t. j. po svoji bistvenosti, nikakor pa ne po načinu, kajti način verske sodbe se je spreminjal, kakor so se spreminjali časi. Očividno je, da cerkvi je vsigdar pristajalo soditi, kaj je prava istina, kaj pa zmota, in ko bi cerkev tega ne bila storila, postala bi bila Evropa in cerkev mongolska puščava. Kdor se tej sodbi ni hotel

podvreči, njenih izrekov ne pripoznati, ta je nehal biti nje ud, bil je odstranjen, izločen, a ne preklet.

Znano je, da se šteje v cerkveni zgodovini, kakor vsaki drugi, več dob. Sprva je imela cerkev v ta namen duhovna sredstva, cerkvene kazni, vsaj v prvih tristoletjih ni bila kristjanska družba od nikogar pripoznana ali celo varovana. Stvar se je pa obrnila, ko se je rimljanska država pokristjanila. Že stari Ciceron izreka to resnico, da ni ljudstva brez vere; kakor tedaj ni ljudstva brez vere, tako ni države brez ljudstva, iz česar se vidi, da je vera že sama po sebi politično važna. To spričuje tudi prvotna zgodovina vseh narodov, ki so imeli več ali manj teokratsko ali bogovladno ustavo.

Že za cesarja Konstatina je država s postavami in kaznimi tiste zadevala, katerih cerkev ni mogla dalje trpeti med sabo. Država je tako postopala, ker je skrbela za svojo korist; taki izločenci so namreč državi podlago spodkopovali. Državna kazen v tej dobi je bilo prognavstvo. Ako so pa cesarji kterikrat hoteli, da krivoverci, „heretiki“, — pod to ime so se

zatekali tudi taki, ki so bili z državno ustavo nezadovoljni, prevratniki, ki so ji hoteli dati oblike po svojih nazorih, kakor dandanes socialisti, demokrati, komunardi i. t. d. — da oni t. j. ločenci krvavo plačajo svojo radovoljno zmoto, tedaj so cerkveni prvaki vselej hudo grajali tako kaznovanje.

V srednjem veku je bila zveza med cerkvijo in državo še bolj tesna, tako da je nastala in se ukrepila ona teokratska ideja, po kateri bi bil papež vladar vseh ljudi kot kristjanov, cesar pa vladar vseh ljudi kot podložnikov, in v tem pogledu je bil vsak krivoverec in izločinec kot izdajalec in zločinec kaznovan. Tudi v tej dobi so se uprli cerkveni možje smrtni kazni za take hudodelnike.

Krivoverce je kaznovala državna oblast; da je bil pa kdo za krivoverca spoznan, to so odločevali škofje in sinode; v prvem pomenu je inkvizicija obstala od cesarja Konstantina, v drugem pa že od apostolskih časov.

Vendar pa v zgodovini tako dolgo ni govorjenja o inkviziciji, dokler niso bile postavljene posebne gosposke, posebne sodnije, ki

interese, samo da se stranka na krmilu vzdrži. V vsi deželi je 21 sedežev za kmečke občine, pa ustavoverni volilni odbor ustavovercev na Dunaji si je upal le v 13 okrajih kandidate imenovati, in od teh 13 jih je 6 propadlo, tedaj ima dunajski ustavoverski odbor le v 7 okrajih od 21 še odločilno besedo, 14 okrajev pa se je na lastne noge postavilo, voljeni so moške, kojih imena so na Dunaji še neznana, in se tedaj tudi ne zna, kako se bodo v zboru obnašali.

Te številke dosti jasno govoré, kako so ustavoverci celó na dolenjem Avstrijskem, kjer imajo svoj „hauptquartier“, ves vpliv zgubili. Kmečki posestniki hočejo, da bi se z državnim premoženjem bolj varčno postopalo, da bi se ogerskim pretenzijam bolj trdno nasproti stopilo, in več takih opravičenih pritožb. Zato so poslali svoje moške v deželni zbor, kateri so bili podpirani tudi po katoliški stranki, ker si ta ni upala s svojimi kandidati zmagati. Vsakako je disciplina ustavoverne stranke na dolenjem Avstrijskem razrušena, ker se je 14 okrajev nasproti postavilo diktaturi centralnega odbora in so v ostalih 7 okrajih nasprotni kandidati precej glasov dobili. Da se to godi v dolenji Avstriji, nam je pač dokaz, da se ustavoverna stranka drobi in da razpada. Volitve na Koroškem nas pri tem ne morejo motiti; tukaj, kakor na Českem in Moravskem so Nemci vedno krepko vkup držali, ter svojim poslancem vse odpuščali, ker so dežele deloma s Slovani obljudene, in bi vsaka nesloga utegnila Slovanom koristiti. Sovraštvo do Slovanov in bojazen pred njimi zabranjuje v teh deželah razpadanje ustavoverske stranke, sploh pa so renegati povsod najlutejši borilci proti svojemu narodu, kar čutijo posebno Slovani na Koroškem, na Moravi in v Šleziji, ktere dežele so po vsi svoji zgodovini slovanske. Tam pa, kjer je prebivalstvo čisto nemško, zgubiva ustavoverna stranka, ki svojo glavno moč opira na slovanske renegate, vedno več tal. Na Tirolskem ustavoverci že davno nimajo nič vpliva, gorenja Avstrija jim je večinoma neprijazna, in treba je migleja iz Dunaja do velikih posestnikov, da se ustavoverna večina v Lincu prenaredi v federalistično-katoliško. Zdaj je ustavovercem še dolenja Avstrija hrbet obrnila. Tudi na gorenjem Štajar-

skem in Solnegraškem je masa naroda, kmečko ljudstvo, katoliško misleča, tedaj liberalnim centralistom neprijazna. Tedaj je pač jasno, da se centralistična, Slovane črteča, liberalna, tako zvana ustavoverna stranka opira večidel na renegate in na one slovanske dežele, ki so se v teku dolgih stoletij deloma ponemčile, pa so vendar po vsi svoji zgodovini slovanske in po pravici Slovanom še vedno pripadajo, to so Koroško, Štajarsko, Česko, Moravsko, Kranjsko, Šlezija in Bukovina.

Renegati v teh deželah so najhujši rogovileži proti ravnopravnosti narodov, pa enkrat pride že dan, ko se bodo tudi tem ljudem usta zamašila.

O našem slovstvu.

Oziraje se na članek podobnega zadržaja v Vašem cenjenem listu podajam tu nekoliko vrstic v prevdarek onim, ki so z mano vred prepričani, da je ohranjenje naše narodnosti veliko bolj od kakovosti in količnosti naše literature odvisno, nego od narodnega kljubovanja, ki navadno nema strpljivosti, ne vztrajnosti. Ako izdelki nemške literature na naše kraje močno vplivajo, in to tem več, ker je v našo nesrečo toliko ljudi nemškega jezika zmožnih med nami, treba nam je skrbeti za to, da z enako dobro, ali če mogoče boljšo literaturo tujko odpravimo. Da to ni nemogoče, dokazuje nam domača glasba; vkljub vsem nemškim glasbenim velikanom priborili so si vendar lepi napevi naših narodnih skladateljev srca naših ljudi in zavzemajo vsaj na Kranjskem in Primorskem prednost pred tujimi še tako lepimi napevi.

Razloček med glasbo in med pisanim slovstvom pa je ta, da prva vpliva neposredno na narod, da se hitro razširi od ust do ust; drugo pa se mora posluževati sredstva knjigotrštva, koje je pri nas večidel v rokah tujcev, in se za slovensko slovstvo le malo briga, za njegovo razširjenje nič ne stori. Tudi v pisnem slovstvu imamo Slovenci krasna dela (omenjamo le Prešernove poezije, več zabavnih povesti, Slomška, Jenkota itd.); pa masi naroda so ta dela še večinoma neznana, ker smo dozdej le skrbeli za to, da dela na svetlo spravimo, ne pa, kako se naj razširijo med narodom, za ktere ga so pisana. Slabo vredjeno

knjigotrštvo je glavni zadržek, da naše slovstvo ne more napredovati. Nekov pisatelj je od svoje knjige v Ljubljani prodal 500 iztisov, po vsej ostali Sloveniji pa komaj 100 iztisov! Se ve da, sam ne more knjige okrog nositi, knjigotrštvo pa ali neče razpošiljanja prevzeti, ali pa stavi take pogoje, da jih pisatelju ne kaže sprejeti, poleg tega pa tudi ni po tem vredjeno, da bi bila obilna razprodaja gotova ali mogoča. Ljubljana naj bo srce duševnega življenja slovenskega, pa to srce ne more nič storiti, če nima žil napeljanih po vsem životu, če ni v tesni zvezi z vsemi udi telesa. Mi potrebujemo knjigotržno hišo, ktera ima sledeče lastnosti: 1. mora biti velikodušna založnica za vsako delo, ktero se jej za Slovence pripravo in koristno zdi, 2. pa mora biti z vsemi slovenskimi kraji v tesni dotiki, oziroma kupčijski zvezi, da bo založene knjige lahko prodajala. „Matica“, kakor „Mohorjevo društvo“ imata omejen delokrog, tako gledé kakovosti, kakor gledé količnosti spisov. V tako tesnih sponah pa se slovstvo razvijati ne more. Svoboda, svobodno gibanje je tako potrebno za vsako trgovino, kakor za razvitek literature.

Drevo ne more rasti in cveteti, ako ga od vseh strani ogradiš, da ga zapreš pred vetrom, in morda celo pred solncem, abotno bi bilo, ako mu postavljaš meje širivosti in visokosti; daj mu ti prsti, mokrote in solca, pa bo samo rastlo, kakor mu priroda dovoljuje in veleva. Najboljša rastlina mora vsahnuti, ako jej manjka prsti, tako je literatura v pesek vsajena, ako jej manjka materialne podpore, ako ne najde pota v maso naroda; prvi pogoj je tedaj, da se branje med celim narodom razširi. Nemška literatura je svoje korenine zasadila v meščanski stan, kjer v istini vsakdo čita, in slovstvu dovolj materialne hrane zagotavlja. Mi Slovani se v prvi vrsti opiramo na kmečki stan, ker smo poljedelski narod; naše meščanstvo je večinoma v nemškem duhu odgojeno, zato mu naše slovstvo ne ugaja, in ako bo naše slovstvo opiralo se na meščanske stanove, ostalo bo vedno le boren odsev nemškega slovstva, kakor je svetloba mesca le odsev solnečne luči.

Ako si hočemo ustvariti v resnici narodno slovstvo, treba, da se opremo na naše kmečko čitateljstvo. Skušnja nas uči, da so časniki in literaturni zavodi pri nas, ako so se opirali na kmečke čitatelje, še vedno dobro izhajali; nasprotno pa vse, kar je oprto na naše meščanske stanove, komaj vegetira. Velik je razloček med našim kmetom in meščanom: kmet je radoveden, se dá rad podučiti, je veren in pošten, se lahko vname za ideje, za poštene in vzvišene namene, se ne dá podkapiti na škodo spoznane pravice; meščan pa je napihnen, misli, da že vse vé, slovenskih listov ne čita, nemških pa ne umeje popolnem, toraj živi v neki megli tje v en dan, se ne zmeni dosti za vero, ideal mu je neumnost, vsaka žrtva za narod budalovščina, pred vsem spoštuje dobro jed in pijačo, in če mu prinese kak debček, je pripravljen tudi narod zateti in prodati. Po Sloveniji potujoč rusk profesor je tudi opazil, da kmečka dekleta radi čitajo, da se zanimajo za dnevna vprašanja višega pomena, pri mestnih gospicah pa ni videl drugega, ko lišpanje in poželjivost po zabavah, brez vsake ukaželnosti. Naš nepokvačen rod biva tedaj le na kmetih; za njega in iz njega moramo pisati, pa se bo naše slovstvo lepo razcvetelo. Prepričan sem, da bi kmečki ljudje mlajših let Prešernove pesmi z veseljem čitali, pa niti ne vedó, da je kak Prešeren kedaj živel, toliko manj pa so kedaj kaj njegovega brali. Krivda

so imele ta namen, da krivoverce iščejo in kaznujejo.

Ravno v 11. in 12. stoletju porodila so se taka krivoverstva in take ločine, ki so razjede in rušile družbinski red, ljudsko pravno, ki so pretile ugonobiti varnost življenja in premoženja. Sinode so se izrekle proti ločincem na južnem Francoskem: katarcem, manihejcem, paterincem, bulgarcem, publikancem, „dobrim ljudem“ itd.; potem proti krivovercem ob Aragonu, Navari in baskih pokrajinah; tirjale so, da strogo ravnajo svetne oblasti s takimi ljudmi, ki „ne zanašajo ne cerkvam, ne udom, ne sirotam, ki so zverinski in hujši ko neverci“; pomniti je tu, da še ni bilo postavljeno nikako preiskovalno sodišče.

Dve leti na to zbrala se je v Veroni sinoda, ki je sklenila — nje sklepe je cesar Friderik rudobradi potrdil — da se imajo ustanoviti škofijske inkvizicije, t. j. vsak škof naj obhodi vsaj po enkrat na leto svoj kraj, iskaje tacihi ljudi, ki se na tihem shajajo, zarote delajo in kovarstva kujejo, da jih od drugih vernikov odloči in preiskuje. Svetni vladarji so proti tem ljudem ostro postopali zato, ker so spoznali, da so ti „krivoverci“ — kakor so

hudodelce vsake vrste takrat imenovali — državni silno nevarni, še bolj nego cerkvi sami.

To so prvi začetki.

Da so se pa take preiskovalne sodnije za trdno ustanovile, so temu povod dale albižanske vojske. Krivoverstva, obcenevarne zmote in prevratne ločine so v 13. stoletju tako plodovito rastle, kakor strupene gobe po dežji. Inocencij III. je poslal posebne poslane, misijonarje, da te ljudi podučé, ker rekel je, da spreobračanja se ne morejo siloma goditi. Poduk sta prevzela cistercijski in dominikanski red. Toda kakega duha so bili ti krivoverci in krivicodelni ljudje, kaže to, da so poslance pobili, redovnike potolkli in prepodili.

V Tulusi sešla se je sinoda l. 1229 pod Gregorjem IX., ki je preiskovalna sodišča točneje uredila.

Tudi po Italiji se je bilo versko lopovstvo razširilo, ki je postajalo tako pogubno, da je takim vrščakom smrtno kazen zapretil Friderik II. sam, kteremu se pobožnjaštvo z lépa očitati ne more, in to ne enkrat.

(Dalje prihodnjič.)

je le pri nas, ker ne znamo svojih klasičnih del med ljudstvom razširiti; in če se pritožimo, da slabi materialni podporni, ki nam zavira razvitek literature, opomniti je treba, da smo dozdaj premalo dotike iskali z maso naroda, sicer bi se nam podpore ne manjkalo. Iz začetka se vé da stvar ne bode brez težave, ker kmet prav nerad denar izdaja za kako stvar, ki se mu zdi nepotrebna; čitač bo pač rad, da bi pa kaj kupil, k temu ga bo težko pripraviti. To pa ni materialistično mišljenje, ker verni kmet je zmirom pristopen vzvišenim namenom, ampak navajen ni čitanja, stvar se mu bolj „luksus“ zdi; odveč pa tudi nič nima. Mlajši rod pa, ki že večinom brati zna, bo morda vse drugih misli, posebno ako ga privadimo, da bo zmirom kaj za čitati imel. Naši literarni zavodi bi morali za to skrbeti, da se navada čitanja časnikov in knjig med celim narodom udomači, potem si bomo v kratkem odgojili narod, kateri bo krepka podpora vsakemu literarnemu podjetju. Pred vsem pa je treba bolje vredjenega knjigotržstva; in v ta namen bi bilo dobro, ko bi taka knjigotržna hiša izdajala lepoznavne časnik, kjer bi bile naznanjene vse nove knjige (in magari tudi stare) s cenami, in da bi se ta list zastonj po vsi Sloveniji razpošiljal, da bi ljudje vsaj zvedeli, kakih knjig si lahko kupijo, če hočejo. Vendar bi to še ne zadostovalo, ampak trebalo bi mnogo podružnic v manjših mestih, katerim bi se pošiljale knjige po knjigotržni hiši založene.

Iz Bosne.

V Hercegovini so naši zasedli Drienovo na Trebinjski cesti brez boja. 150 turških vojakov, ki so se podali, odpeljali so naši v Dubrovnik. Pri Kadinem selu v Bosni je trčil general Tegetthoff ob četo 1000 ustajnikov, ktero je v beg zapodil.

Naših je 10 mrtvih, 40 ranjenih, Turki imajo 30 mrtvih in mnogo ranjenih.

Naš lovski bataljon, ki je šel 4. t. m. na ogled do Ilan Romanje in Glazince, ni našel nikjer več ustajnikov, odmaknili so se deloma v Zvornik in Srebernico, deloma v Rogatico in Gorazdo. General grof Szapary je razorožil vas Tesanj. Na desnem bregu Bosne so naši od oddelka Szaparyevega prijeli mnogoštevilne ustajnike (4. t. m.) ter jih po sedemurnem boju premagali in jih v pozno noč pred sabo podili. Naših je bilo pri tem 130 ranjenih.

Politični pregled.

Avstrijske dežele.

V Ljubljani, 6. septembra.

Iz novovoljenih poslancev na **dolenjem Avstrijskem** jih je pet takih, ki so bili od konservativne stranke kandidirani, iz drugih sta še dva, ki se ne moreta povsem k liberalcem prištevati. To je vsakako lep napredek, če se pomisli, da je bil dozdaj v dolenji Avstriji en sam konservativen poslanec. Tudi graška „*Tagespost*“ priznava, da so volitve v dolenji Avstriji velika blamaža za ustavoverno stranko.

O **avstrijsko-turški konvenciji** se še vedno govori. Turki bi še vedno radi diplomatičnim putem Bosno nazaj dobili; pa odkar je teklo že toliko naše krvi, se Avstrija ne more več spuščati v nobene dogovore.

Vnanje države.

Francoska se hoče bojda energično potegniti za Grke, in je moral v ta namen

francoski poročnik Mr. Fournier nagloma v Carigrad odriniti.

Italijanski konzul Sarajevski je bil od Turkov ubit. To lahko dá Lahom povod, vmešavati se v turške zadeve.

Batum bodo Turki Rusom vendar brez boja izročili.

Knez **Milan** je odpotoval v novo dobljene pokrajine. Turki in mohamedanci se silijo iz teh krajev v Albanijo in tisti kos stare Srbije, ki še pri Turčiji ostane. Mar bi šli kar naravnost v Azijo, saj tudi Albanija ne bo dolgo več pri Turčiji.

Grški poslanik je zahteval od Turčije, da mu mora v jednem tednu odgovoriti na vprašanje, kdaj in koliko zemlje hoče porta Greciji z lepa odstopiti.

Črnogorci so našim Sutorino odstopili brez ugovora.

Izvirni dopisi.

Iz otoka Krka (Veglia) meseca avgusta. Iz raznih krajev čitamo dopise v domačih listih, vendar iz otoka Krka sliši se prav malo ali nič; ker pa ta kraj ni brez znamenitosti, hočem tu nekoliko o njem pisati.

Otok Krk leži proti jugu obranjen, osamljen od zemlje. Proti severu je dežela kamnitna; proti jugu je pa prav rodovitna. Največ tu pridelajo olja, ki je tako okusno, da se z njim lahko vsaka reč zabeli. Ljudje ga rabijo mesto surovega masla. Tudi smokve tu obrodijo; kadar so že suhe, pošiljajo jih ljudje v daljne kraje in si s tem mnogo denarja prislužijo. Kar se obdelovanja trt tiče, obdelujejo jih ljudje prav slabo. Ako bi pri nas trto tako obdelovali, dobili bi prav malo in prav slabega vina. Vkljub temu je tu vino izvrstno, navadno črno; ljudje ga devajo v butelje in ga pošiljajo tudi po svetu, gledé moči in izvrstnega okusa prekosi vsacega šampanjca.

Gledé žita je na Krku pšenica izvrstna, dobela je kakor na Kranjskem ječmen. Koruzo sejejo po dvakrat v letu; sad pa dobivajo meseca junija prvič, meseca novembra drugič. Zemlja je majhna, a Bog jo je blagoslovil, da je prav rodovitna.

Narod na otoku Krku je pohleven, tihi, pravičen in resnično ljuben. On spoštuje cerkvene in cesarske postave in jim zadosti v vsacem obziru.

Narod je po večjem slovansk; le v mestu Velji je nekaj Italijanov. Od tega tudi pride, da v mestu odlično italijansko govorijo. Vkljub temu je pa ljudstvo prav národno; ono se drži natanko národnih pravic. Ljudje dobro premislijo, predno kaj storijo; ne dajo se pa lahko kacemu sleparju opehariti, kakor se posebno pri nas za časa volitev godi. Da je pa ravno mesto Velja italijansko, pride od tega, ker so ga nekdanj Venecijani posedli, drugače je pa ves otok slovanski. Krčani imajo veliko na morji opraviti, vsak trg ima nekaj bark, s katerimi prepeljava blago po Dalmaciji in na Italijansko. Tako ima na primer le t. g. Baška okoli 80 bark.

Kakor sem že omenil, je narod dobro v veri potrjen. Kedar zapustijo domači kraj, molijo na glas vsi rožni venec in litanije; ravno tako tudi storijo, kedar se vrnejo domov. Sicer pa prav dobro poznajo morje; več ur prej vedo, kedaj bo vihar nastal, in se hitro peljejo v kako zavetje.

Kadar je slaba letina, kar se pa le malo-krat zgodi, ne jadtuje in ne uprje ljudstvo, kakor drugej, ampak vdano v božjo voljo pravi: „Saj nismo vredni, da bi nam Bog več dal.“

Sveto mašo berejo tu v slovenskem jeziku, ljudstvo pa odpeva, sploh so tu cerkveni obredi kaj ginljivi. Tukaj ne zapaziš tacega nereda v cerkvah, kakor je pri nas; možki sedijo spredej v klopih, ženske za moškimi, otroci pa klečijo pri velicem oltarji. Sploh ne pasejo ljudje tako oči, kakor se to v marsikteri slovenski fari godi.

Med drugim sem tudi več starinskih, za zgodovino imenitnih reči videl; nekaj napisov je še celo iz časa imenitne rodbine Frangipanov. Kakor znano, posedli so Frangipani ves otok Krk, a pozneje so jih premagali Venecijani in jim vse vzeli.

Med drugimi starinami je v samostanski cerkvi na otočku Čoslan krasna slika Matere Božje. Redovniki tega samostana so mi pravili, da so to podoba na vsak način Angleži kupiti hoteli. Obljubili so za podobo toliko cekinov, kolikor jih pokrije podoba, vendar je redovniki niso hoteli prodati. Sploh je na tem otoku še mnogo znamenitega, vendar ni mogoče tu vsega popisati. Vreden je pa, da ga obišče, kdor more, ker je zelo znameniten.

Iz Daljine 2. sept. (Čuj te! Nemcem se je začelo v glavi vedriti!) Novi „*W. Tgbltt*“ 28/7 piše: Das Südslawenthum, das lässt sich nicht leugnen, wird ein neuer Faktor in der Völkerwelt Oesterreichs. Es kommt eben für Alles seine Zeit. Nach den Erschütterungen des Jahres 1848 war es ein leitender Gedanke des Staates, Oesterreich einheitlich deutsch und zum herrschenden Staate in Deutschland zu gestalten. Die Germanisirung verunglückte, musste aus Tausend Ursachen scheitern; man hatte auch die schlechtesten Mittel gewählt, um dem Deutschthume Anerkennung zu verschaffen.

(Ne more se več tajiti, Jugoslovanstvo postalo je novi faktor v Avstriji. Vsaka stvar ima namreč svoj čas. Po potresih 1848 bilo je vodilo države Avstrijo enotno nemško vstopiti, jo gospodujejo v Nemčiji narediti. Germanizacija ponesrečila se je, iz tisuč vzrokov moralo ji je spodleteti; saj so se tudi v potreb- ljavala najslabjša sredstva, nemštvu priznanje pridobiti.)

Velik nemški list, bi rekel tudi najhujši sovražnik slovanstva, to piše svojim bralcem, zagrizenim Nemcem! Da od 1848 leta sim ste si Nemci napisali na svoje zastave, da Slovane v Avstriji zdrobite, da imajo oni poginiti ali pa se ponemčiti.

Pozabili ste, da je bilo leto 1848 tudi za nas leto vstajenja, da je ono tudi nas zdramilo iz onega vsakemu narodu nevarnega spanja, v katero nas je tiho nemčevalno božajoča mačja taca skritimi kremplji vspavala. Mislili ste si, da je že tihotapnosti zadosti, in da vam je le še potrebno se silo pritiskniti in delo bo dovršeno. Zelo ste se zmotili, pozabili ste, da čim močnejš bladivo na nakovalo vdari, tim bolje ono odleti. Vse žile ste napenjali nas v žlici vode vtopiti, zdaj sprevidite, da ste vse svoje delo vrgli v vodo. Pozno, to čutite sedaj, zelo pozno, in prepozno spoznavate, da ste v ta namen vpotrebili najslabša sredstva! Mesto prijatelj naredili ste nas vaše neprijatelje, veter ste sijali, nevihto bote želi! Spoznalo je slovanstvo, ktero vam je ponujalo pošteno prijateljsko roko, da mu vi to miroljubnost šte-jete v slabost, v ponižnost, iskali ste si zavez-nike iz med vsih in če še tako slabih nepri-jateljev slovanstva, če so bili le veliki krčnaci, kakor ste vi sami, Italijani in Magjari.

Že od zdavnaj pripovedovalo je vam naše časnikarstvo, da je ves vaš trud darajsko delo; v vaši vsemogočnosti vam je bila zmaga

gotova, saj vas je povsod vlada podpirala in vas še podupira; tudi ste gotovo mislili, da je Slovanu narodnost kakor srajca ali kali, da jo kar sleče in si drugo vzame s vatermerderjem! Nismo se vdali pri tako bridkih skušnjah, ne bomo se vdali zdaj, ko je tudi nam milejša doba napočila, ko nam je solnce svetlejšje zasijalo. Dosti, preveč smo jih imeli med seboj mlačnežev in takih, ki so orožje obupno od sebe vrgli in tiho tugovali, ti vsi bodo zdaj spet v naše bojne vrste stopili in se hrabro bojevali kakor poprej. Spoznali smo pa tudi v tem obupnem boju one, ki so se narodu izneverili, one klete izdajice domovine, ktere bo ta od sedaj iz svojih vrst sramotno iztirala. Mi nismo nikdar poštenega! Nemca zaničevali, mi smo se poštenega napada pošteno branili, pa tudi pošteno zmagali, nepoštenih zavratnih napadov se pa dostikrat nismo mogli vbrantiti in zavratno napadali so nas le večidel izdajice, kajti oni najbolj poznali so naše slabosti. Pošteni Nemci sramujejo se vas, ako ravno vas rabijo, in pahnili vas bodo od sede, kakor vas je domovina že davno izbrisala iz imenika svojih sinov.

Slavjanstvo postalo je faktor v Avstriji, s katerim ona računati mora, ako se neče sama vgonobiti. Čas je, skrajni čas, da tudi vlada to spozna, da najzvestejšim prebivalcem Avstrije tudi v resnici, ne samo na papirju da one pravice, ktere že zdavnej uživajo do sedaj, nad nami gospodujejo Nemci in Magjari, manjšine nad večino! Avstrija naj se spomni, da so bili Slavjani, ki so jo leta 1848 propada rešili, da so ji Slavjani sami verni ostali, ko so jo ravno tisti Nemci in Magjari na vse vetrove raztrgati hoteli, katerim nas je ona do sedaj v pest dala, da se nad nami osvete za vdarce, ktere smo jim delili leta. Avstrija, ktere najzvestejši podložniki smo Slavjani, naj spozna, predno bo prepozno, da je slavjanstvo najmočnejši steber, na katerim ona stoji, in da pili (žaga) ona ravno tisto vejo, na kateri sedi sama, ako nadaljuje nam biti mačeha.

Mi ne želimo nad nikom gospodovati zahtevamo pa tudi, da se naša narodnost spoštuje, in da ne gospoduje nobeni drugi narod nad nami, mi hočemo v svoji hiši mirno živeti, ne bomo pa dopustili, da bi se vtikal kedo v naše zadeve. Poslopje smo si zozidali vkljub vsemu vpitju in nasprotju zavistljivih sovražnih sosedov močno in lepo, vredili ga bomo tudi po naše in nočemo in ne potrebujemo v tej zadevi nobenega posiljenega prijatelja ali svetovalca.

Neprijatelje smo in jih bomo tudi dalje pošteno odbili, prijatelje svoje pa smo tudi spoznali.

Jugoslavjani, urno na vzajemno delo, dok imate dana! Slovenci pozor!

Domače novice.

V Ljubljani 7. septembra.

(Javna ljudska tombola.) Prvo ljubljansko podporno društvo za bolnike napravilo bo prvo nedeljo v oktobru (vinotoku) ob treh popoldne na narodnem (kongresnem) trgu poleg zvezde med gledališkim poslopjem in nunsko cerkvijo v korist fonda za bolnike javno tombolo z mnogimi in velikimi denarnimi dobitki, po izgledu enakih veselici po laških mestih. Gledé človekoljubnega namena je želeli, da bi se občinstvo mnogobrojno vdeležilo. Kako visoki bodo dobitki, kje se bodo srečke prodajale, in kako se bo vse vredilo, to bodo naznanili veliki plakati po voglih.

(Telegrami v Bosno in Hercegovino), če ne presegajo 20 besedi, veljajo zdaj le po 90 kr., prej so bili po 2 gld. 80 kr. Toraj bo lahko telegrafirati tje dol svojim, če se vé natančna adresa. To vedeti pa je težko, ker se posamezni oddelki vedno premikajo.

(Gosp. Regali-ju), znanemu narodnjaku, umrla je hčerka, to leto že drugi otrok, ki ga pokoplje.

(V Bosno) je odrinilo v četrtek zjutraj še 304 mož, med njimi vsi letošnji prostovoljci in veliko šarž, ker je bojda teh največ zmanjkalo na bojišči. Spremljala sta jih en stotnik in en lajtenant. Vkljub zgodnji uri je šlo za njimi na kolodvor veliko ljudstva. Jezni so bili videti na Turka, ker morajo zavoljo njega iti z doma. Ker je zdaj v Ljubljani in Kamniku za službo premalo vojakov, pride sèm iz Trsta naš rezervni polk (4. in 5. batalijon).

(Iz seje geželnega odbora 31. avg. in 2. sept.) Predlogu za definitivno potrjenje učiteljice Emilije Gusel na ljudski šoli v Krškem je deželni odbor pritrdil. — Na poročilo muzejnega kustoza o izkopanih grobovih in starinah iz starodavnih časov pri Vačah je deželni odbor dovolil primerno zalogo za nadaljevanje izkopavanja. — Sklenilo se je, da se prihodnjemu deželnemu zboru, ki se začne 12. dne t. m., stavi nasvèt, da se pri deželnem stavbinem uradu v pomoč deželnega inženirja sistemizira služba še enega stavbinega uradnika. — Pri slovesnem odkritju spomenka ranjcega nadvojvode Joana v Gradcu 8. dne t. m. bode deželni glavar vitez Kaltenegger deželni odbor zastopal.

(Sprejeto porotnega sodišča.) Včeraj je imela biti končna sodnijska obravnava zoper tri laške markérje (strežaje v kavarni), ki so toženi veleizdaje zavoljo tega, ker so bili zasačeni pri nabijanju in raztresanju plakatov nekega društva italijanisimov v Trstu, ktero hoče imeti Trst „odrešen“ in Italijo razširjeno do juliških planin. Zastopati zatožbo je prišel nalašč iz Gradca državni nadpravnik grof Gleispach, tudi predsednik više sodnije v Gradcu, vit. pl. Waser, je bil prišel poslušati to pravdo, ki je bila oddana v Ljubljano zato, ker nadsodnija graška menda ne zaupa tržaškemu porotnikom. Zatožence je imel zagovarjati dr. Mošč. Poslušalcev je bilo le določeno število boljše vrste, med njimi tudi več njih ženskega spola. Obravnavo je pričel deželne sodnije predsednik Grčar v laškem in nemškem jeziku, a ker je glavna priča zoper zatožence zdaj v Bosni pri vojaci, se je po predlogu državnega pravdnika kljub ugovoru zagovornika obravnava preložila do tje, ko bo tugi tej priči mogoče priti pred sodišče. — Danes pa je druga obravnava zoper dva laška dijaka, ki sta tožena, da sta enake plakate razširjala po Kopru. Zagovornik je dr. Zarnik. — Ker je pri tej kratki obravnavi posebno veselilo poslušalce, je to, da je graški pravdnik grof Gleispach posebno povdarjal, da zna memo nemškega tudi laški in slovenski. Občudovali smo tudi znanstvo laškega jezika pri g. Grčarji. Da bi le tako dobro znal tudi slovenski in — kar je glavna stvar — govoriti hotel!

(Nespodobno.) V nedeljo popoldne okoli dveh se je pri nekdanji sladkorni fabriki v Ljubljanci kopalo več možkih čisto nagih, ko sta bila oba brega ljudi polna. Eden izmed teh Adamitov je prišel celó na cesto in krepko laški preklinjevajoč metal za ljudmi po več funtov težke kamne. Ali ni res nikogar, ki bi take nepriстойnosti odpravil?

Razne reči.

— Popotovanje v južni Ameriki. Železnice, ki presegajo mreži enako že celo severno Ameriko, razpotezajo že svoje črte tudi po jugu novega sveta. Ne visoko gorovje, ne globoka in široka močvirja ne zadržavajo več uma in poguma človeškega. Trgovina zahteva, gore se morajo vклонiti. Po sredi kordiljerskega visokega gorovja zgradila je chilenska država lepo železnico. V manj ko treh letih zvezana sta bila po železnici mesta Valparaiso in Talca. Kako vse drugače je bilo to poprej. Blago prevažali so po strmih in hrupavih potih deloma z obtovorjenimi mulami, ali pa težkimi surovo delanimi vozovi, ki so bili z neustrojenimi kožami pokriti. Te škripajoče, rožljajoče vozove privlekli so volji komaj v šestih dnevih od obale morja do glavnega mesta. Čeravno stoje krčme za bogatine in reveže ob celi dolgi cesti, ostajali so vozniki ponoči pod milim nebom in krmili so živino s slamo. Konje, akoravno so čili in močni, vpregajo tu le v lahke vozove. Malo let sim dirja tudi pošta, ki o odredjenem času prihaja in odhaja po tej cesti. Konj je toliko v chiljski državi, njihova cena tako nizka, da je voznik, ki nas je vozil, vzel tudi konje za preprego saboj. Deset konj spremljevalo nas je, in vsakih pet ur vpregel je voznik druge. Na taki način vozi se lahko in hitro; v jednom dnevu prepelje se po letu od jednega mesta do drugega. Za težke popotne vozove so pa ceste prestrme. Ob cesti stoje povsod, posebno v bližini mest, zidane letne hiše mestjanov. Domačini potujejo vsi jahajoči na konjih.

— „Kako morete prestati življenje s svojo ženo v vednem prepiru?“ „Da, zakaj pa ne; vidite, moja žena, kadar je jezna, ima to navado, da vse, kar v roke dobi, v mene zažene; če zadene, ima ona svoje veselje, če pa ne zadene, imam pa jaz svoje veselje, tako se nikdar ne manjka zabave.“

Umrli so:

Od 26. avg. do 5. sept. Marija Robida, pekova vdova, 62 l., od starosti. Gustav Šinkovec, delavca sin, 22 m. Avgusta Štrkalj, krojača hči, 4 m., za sušico. Rudolf Stupper, zidarja sin, 5 m., za drisko. Marija Milharžič, stražka hči, 13 m., za sušico. Maks Trost, delavca sin, 5 m., za krčem. Marija Regali, hišnika hči, 8 let, na št. Peterski cesti. Barba Vašel, hišna posestnica, 73 l., iz starosti. Pavla Dežman, železnice uradnika hči, 2 l. 8 m., za škrofelnji.

Telegrafne denarne cene 6. septembra.

Papirna renta 61.65 — Srebrna renta 63.25 — Zlata renta 72.25 — 1860letno državno posojilo 111.50 Bankine akcije 807 — Kreditne akcije 242.50 — London 116. — Srebro 100.05. — Cea. kr. cekini 5.48. — 20-frankov 9.30.

Dečka v poduk

vzame pek za sladkarje. (1)

Rudolf Kirbisch

na národnem (kongresnem) trgu.

Najprimernejše darilce

za

pridne otroke

ste povesti:

1. Hanani, ali zadnji dnevi Jeruzalema, in

2. Zaduži dnevi Ogleja.

Knjižici obsegate okoli 180 strani in se dobivate mehko vezani po 30 kr. pri opravištvu „Slovenca“, ki po želji preskrbi tudi ličnejše vezanje. Kdor jih naroči deset, dobi eno knjižico po vrhu. (22)